

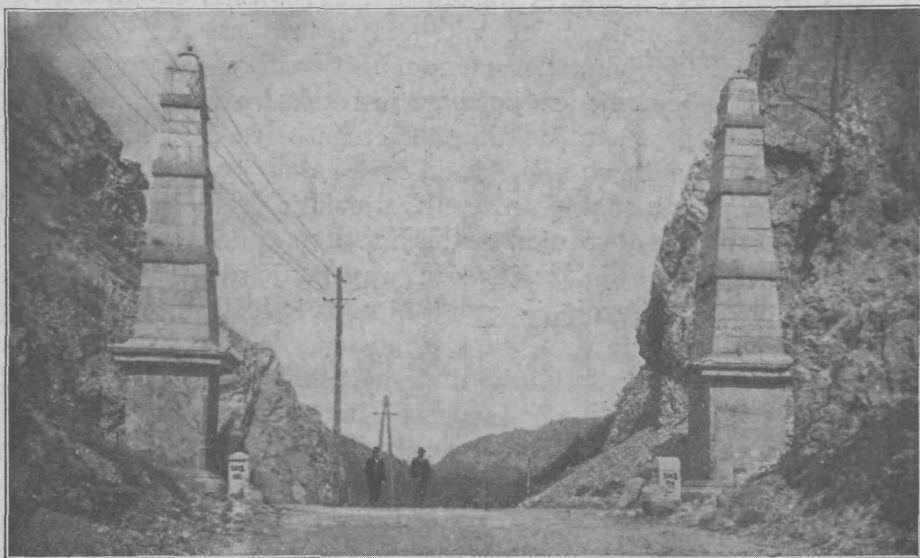
NEOSVOBOJENI BRAT:

Gospa Sveta.

sakemu iskrenemu Slovenu bi moralo vzdrhteti srce, ko sliši besedo: Gospa Sveta! Mladina, ko se spomniš Gospe Svete, se mora tudi v tebi užgati čut radosti in ponosa ob spominu na sedanji položaj Gospe Svete in našega naroda na naši severni narodni meji.

Da, Gospa Sveta je simbol, je znamenje staroslavne slovenske svobode in narodne in državne neodvisnosti. Na Gosposvetskem polju so ustoličevali Slovenci svoje vojvode v onih davnih časih, ko o Nemcih na Koroškem še ni bilo ne duha ne sluha. Tedaj je Gosposvetsko polje ležalo v osrčju slovenske zemlje. Slovenska je bila tedaj še vsa sedanja Koroška, vsa sedanja Štajerska; slovenska je bila Pustriška dolina na Tirolskem, slovenska je bila Solnograška južno od Nizkih Tur (dolina Lungau), a na severu so mejili Slovenci ob Dunavu neposredno na brate Čehe.

Naša državna meja na Ljubelju (1370 m)

Koliko slovenske zemlje so že ponemčili od tedaj! Danes leži Gospa Sveta na robu slovenskega ozemlja in, žal, zunaj naše narodne države! In Gospa Sveta in njena okolica, pred sto leti še popolnoma slovenska, je danes že močno ponemčena. Tu na Gosposvetskem polju v zadnjih desetletjih hitro in vedno hitreje izumira slovenski glas. Ni

še izumrl, saj še govore slovensko okrog Gospe Svete, a mnogi — zlasti mladina — ne znajo več slovenske govorice!

Koliko romarjev Slovencev je že romalo tekom stoletij v Gospo Sveto, v mogočno Marijino svetišče! Še pred veliko vojno so tu vsako nedeljo oznanjali besedo božjo v slovenskem jeziku, zdaj je v tej cerkvi vse nemško! Gosposvetska Mati božja, ali naj res popolnoma zamre slovenski glas na tej zemlji, kjer je toliko gorečih molitev kipelo k Tebi iz src slovenskih romarjev, kjer se glasi Tvoja slava v slovenskem jeziku že skoro dvanajst stoletij?

Ustoličenje vojvod na Gosposvetskem polju

Dobro četrť ure od Gospe Svete leži vas Krnski grad. Tu je pred davnimi stoletji ustoličeval slovenski kmet Plemičar kot zastopnik slovenskega ljudstva novega vojvodo v slovenskem jeziku. V slovenskem jeziku je ustoličeval tudi vojvode nemškega rodu, potem ko so Slovenci že izgubili svojo neodvisnost. Neštete množice ljudstva so prisostvovalе ustoličenju.

Na dan ustoličenja je sedel Plemičar, imenovan tudi vojvodski kmet, na okrogli knežji kamen in je pričakoval novega vojvodo. Vojvoda se je približal, oblečen v kmetiško obleko. Kmet je zaklical: »Kdo je, ki se mi bliža?« — Ljudstvo je odgovorilo: »Deželni knez je.« — Kmet je vprašal vdruđič: »Ali je pravičen sodnik, skrben za blagor dežele, svobodnega stanu in goreč za krščansko vero?« — Odgovorili

so mu: »Je in vedno bo.« — Ko se je kmet umaknil s sedeža, je kneza lahko udaril na lice in ga opomnil, naj bo dober sodnik. Knez je stopil na kamen, zavihtel goli meč proti vsem štirim stranem sveta in izpil požirek sveže vode iz kmetovega klobuka.

Po ustoličenju je odšel novi vojvoda z vsem spremstvom v gosposvetsko cerkev. Škof je opravil slovesno mašo in je mazilil vojvodo. Sedaj šele se je vojvoda oblekel v vojvodsko obleko.

Po obedu so vsi skupaj odšli k četrť ure oddaljenemu vojvodskemu prestolu na Gosposvetskem polju. Vojvoda je sedel na prestol in je prvič vršil svojo vladarsko oblast.

Tako so z nebistvenimi izpremembami ustoličevali Slovenci svoje vojvode v dobi svoje državne neodvisnosti do leta 750. Večina slovenske zemlje je bila tedaj združena v Gorotanski Sloveniji ali Gorotaniji ali — kakor so pač tujci pokvarili slovensko ime — v »Karant-

Gospa Sveta

taniji«. Gorotanska Slovenija ali »Karantanija« je obsegala vso sedanjo Koroško, Kranjsko, Štajersko razen vzhodnega roba, Pustriško dolino na Tirolskem, solnograški Lungau in južni kos sedanje Spodnje Avstrije (Gruden, Zgodovina slov. naroda, str. 44). Vzhodno od Gorotanje se je razprostirala Panonska Slovenija ali Panonija, ki je obsegala še vzhodno Štajersko in je segala tja do Blatnega jezera.

Tako so ustoličevali Slovenci vojvode svojega rodu, ko so bili že odvisni od nemške milosti, od l. 750. do 822., t. j. do velike, žal, ponesrečene osvobodilne vojne Ljudevita Posavskega zoper nemško nadoblast. Štiri leta, od 819.—822., so se bili združeni Jugosloveni, Slovenci, Hrvatje in del Srbov zoper nemško nadoblast. Deset vojsk so poslali Nemci nadnje; naposled so Jugosloveni podlegli germanski premoči.

Nemci so jim zdaj vzeli njihove lastne kneze, a Slovenci so ustoličevali v svojem jeziku na Gosposvetskem polju tudi kneze tujega rodu tja do XV. stoletja, ko je bil kot zadnji ustoličen na Gosposvetskem polju Habsburžan Ernest Železni dne 16. marca l. 1414. —

Daleč se nam je odmaknila Gospa Sveta, državni mejniki so zabiti med nami in med Gosposvetskim poljem, toda Jugoslovenci Gosposvete ne moremo pozabiti in je ne bomo pozabili!

Pomlad je prišla.

*Toplo pomladansko solnce
zopet nam ogreva svet
in iz zemlje prebujene
vabi živobojni cvet.*

*Ptice žvrgole po drevju,
ki sedaj je še goló,
toda kmalu vse zeleno
in zacvelo bo lepó.*

*Mali Petrček po dvoru
skače in se veseli
dni prijetnih, ki odpro mu
pcta v svet na vse strani.*

*Spomni divnega se kraja,
kjer svoj drugi dom ima;
tam živi mu ljubki zajček,
z njim se on prerad igra.*

*Rad po jezeru se svetlem
tamkaj vozi v ladjici;
sladka želja ga prešine
pa zakliče mamici:*

*»Mamica, pomlad je prišla;
ki je vzela sneg in led,
zemlja zeleni in cvete ...
Kdaj spet pojdemo na Bled?«*

Fr. Rojec.